

ויחן שם ישראל נגד הָהָר

גבהות ההרים

"חי אני נאום המלך ה' צבאות שמו, כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא" (ירמיהו מו יח)
"כשעמד הקב"ה ואמר "אנכי ה' אלקיך" היו ההרים והגבעות מתרגשין, ובא תבור וחרמון מבית אלים, וכרמל מאספמיא..." (ילקוט שמעוני יתרו רפו)
"גאות אדם תשפילנו (משלי כט כג) - "זה תבור וכרמל שבאו מסוף העולם, מתגאים לומר שאנו גבוהים ועלינו הקב"ה נותן את התורה", "ושפל רוח יתמך כבוד" - "זה סיני שהשפיל את עצמו לומר אני נמוך, ועיי כך תמך הקב"ה כבודו עליו ונתנה עליו התורה וזכה לכל הכבוד הזה" (במד"ר יג ג)

"אלקים בצאתך לפני עמך בצעדך בישימון סלה, ארץ רעשה אף שמים נטפו מפני אלקים זה סיני מפני אלקים אלקי ישראל... למה תרצדון הרים גבנונים, ההר חמד אלקים לשבתו אף ה' ישכן לנצח" (תהלים סח ח-יז) "רבי יוסי הגלילי פתר קרא בהרים: בשעה שבא הקב"ה ליתן תורה בסיני, היו ההרים רצים ומתיידין אלו עם אלו. זה אומר עלי התורה נתנת, וזה אומר עלי התורה נתנת. תבור בא מבית אלים וכרמל מאספמיא... אמר הקב"ה... כולכם גבנונים, הין מה דאת אמר "או גיבן או דק" כולכם נעשה עבודת-כוכבים על ראשיכם. אבל סיני, שלא נעשה עבודת כוכבים עליו - ההר חמד אלקים לשבתו" (ברי"ר צט א)
"ההרים אינן בעלי בחירה לבוא לשמוע תורה, אלא ששר ההרים בא" (המהרש"א ח"א למגילה כ"ט)

השפלת הגבהות - בגובה, בפסגה

"ויאמר אליהו לכל העם: גשו אלי. ויגשו כל העם אליו, וירפא את מזבח ה' ההרוס (מלכים א יח ל), וברש"י בנה מזבח והזכיר לישראל להיות מזבח ה'..." (רש"י)

"הרים נזלו מפני ה' זה סיני מפני ה' אלקי ישראל" (שופטים ה ה)
"חדלו פרזון בישראל חדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל... עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר". אמר רב יהודה אמר רב: כל המתיהר... אם נביא הוא - נבואתו מסתלקת ממנו... מדבורה, דכתיב 'חדלו פרזון בישראל חדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל...' וכתב 'עורי עורי דבורה, עור עורי דברי שיר...' (פסחים סו:) וכדברי רש"י: "שנתהללה ואמרה עד שקמתי דבורה - נסתלקה הימנה רוה"ק" (רש"י).

מעין מתן תורה - פעמים

"כי כתבור בהרים וככרמל בים יבא - בשעה שבא הקב"ה ליתן תורה שמעו תבור וכרמל והניחו מקומם ובאו להם ושט כרמל בים". והקב"ה צווח להם למה תרצדון הרים גבנונים, למה אתם רצים ומדיינים, בעלי מומין אתן, כעניין שנאמר "או גבן או דק" "ההר חמד אלקים לשבתו" זה סיני. ואעפ"כ פרע להם הקב"ה שכרם...
בתבור - נפל סיסרא וחילותיו ונעשה לישראל ישועה בראשו, כיון שנפלו שונאיהם של ישראל נאמר בו "אנכי לה' אנכי אשירה". בסיני נאמר אנכי, ובתבור נאמר שני פעמים.
ובכרמל - נתקדש שמו של הקב"ה ונאמר בו "ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים" כנגד "אנכי ה' אלקיך" (ילקוט שופטים מז)

"אנכי... אנכי" – כפול.

שמעתי מדרש אגדה: לא קפח הקב"ה שכר תבור וכרמל, שבאו למתן תורה לתת עליהם את התורה, וחזרו בבשת פנים. אמר להם הקב"ה, סוף שאני פורע לכם כפליים. נאמר בסיני "אנכי ה' אלקיך" בתבור יאמר "אנכי... אנכי". נאמר בסיני "אנכי ה' אלקיך" בכרמל יאמר כפול "ה' הוא האלוקים, ה' הוא האלקים" בימי אליהו" (רש"י לשופטים ה ג)

הר המוריה

"הר אלהים הר בשן" - "ר' נתן אומר כיון שביקש הקב"ה ליתן תורה לישראל, בא כרמל מאספמיא, ותבור מבית אלם, זהו שנאמר בקבלה חי אני נאום המלך ה' צבאות שמו כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא, זה אומר נקראתי הר תבור, עלי נאה שתשרה שכינה, לפי שאני גבוה מכל ההרים, ולא ירדו עלי מי המבול, וזה אומר אני נקראתי הר הכרמל, עלי נאה שתשרה שכינה, לפי שאני נתמצעתי בתוך, ועלי עברו את הים.

אמר הקב"ה: כבר נפסלתם לפני בגבהות שיש בכם, כולכם פסולים לפני.

אמרו לפניו: וכי משוא פנים יש לפניך, או שמא אתה מקפח את שכרינו.

אמר להם הקב"ה: הואיל והטרחתם לפני בשביל כבודי, אשלם לכם שכר, הרי נתתי להר תבור תשועה לישראל בימי דבורה, שנאמר לך ומשכת בהר תבור, ובהר הכרמל תשועה לאליהו, שנאמר ויקבוץ את... אל הר הכרמל.

התחילו כל ההרים מתרעמים ומתמוטטים, שנאמר הרים נזלו מפני ה'.

אמר הקב"ה: למה תרצדון, למה תרצו דין עם סיני, הרים גבנונים אתם כלכם, כמה דאת אמר או גבן או דק". "ההר חמד אלהים לשבתו" - אין רצוני אלא בסיני שהוא שפל מכולכם, שנאמר מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח... יכול ישב שם לדורי דורות, ת"ל אף ה' ישכון לנצח, שהחזיר שכינתו למעלה.

וסיני מהיכן בא, אמר ר' יוסי מהר המוריה נתלש, כחלה מעיסה, ממקום שנעקד יצחק אבינו, אמר הקב"ה: הואיל ויצחק אביהם נעקד עליו נאה לבניו לקבל עליו את התורה.

ומניין שעתיד לחזור למקומו, שנאמר נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים, אלו תבור וכרמל וסיני וציון, "ההרים" - ה' הרים, כלומר כמניין חמשה חומשי תורה" (מדרש שוחר טוב ס"ח ט)

"בשעת קבלת התורה נעקר הר המוריה ובא למדבר כדי שתנתן התורה על מקום המעולה הזה" (ילקוט ראובני יתרו) "עתיד הקב"ה להביא סיני ותבור וכרמל ולבנות את בית-המקדש על גבי ראשיהם. מה טעם - והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים, והם אומרים שירה" (פסיקתא דרב כהנא, פסקא כ"א, ודומה בילקוט שמעוני ישעיהו שצ"א)

"יִזְנֶה מְצָאָה בּוֹ מְנוּחַ. וְשֵׁם יְנוּחוֹ יִגְיַעֵי כַח... דְּבַר בְּקִדְשׁוֹ בְּהַר הַמּוֹר. יוֹם הַשְּׁבִיעִי זְכוֹר וְשִׁמּוֹר"
"אהוב מהר המור נתן לי מורשה..."

הדרכה מוסרית

"כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו, מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח" (ישעיה נז טו)
"א"ר יוסף: לעולם ילמד אדם מדעת קונו (רש"י: לאהוב את הנמיכות), שהרי הקב"ה הניח כל תרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני" (סוטה ה.)

"משה קבל תורה מסיני"